

נועה רז מלמד, מתוך "איקונות ותרפים", פרט

סולם קולות עצום מול שמיעה אבסולוטית

שמיעה אבסולוטית נתפסת לא אחת כפלא לצינינו ולהשתאות עליו. מעניין, שגם כשלא בדיוק ברור מהי, יש לה דימוי חיובי (אולי בגלל המילה "אבסולוטית" שקורנת מתוכה). באופן מעשי יותר, שמיעה אבסולוטית היא היכולת לזהות צליל בודד לפי התדר שלו ולא לפי היחס בינו לבין צלילים אחרים. ובמילים אחרות – יכולת שמתייחסת לצלילים כיחידות נפרדות ולא כחלק ממערכת.

לשמיעה אבסולוטית גם אין עניין כמוצא הצליל ובגוף המפיק אותו. ואילו הסולם מניח שיש משמעות למיקומו של הצליל ביחס לאחרים, כמו גם לשדה ההרמוני ולהקשר של הביצוע, ושכמו שפה, המשמעות שלו אינה קבועה אלא משתנה בהתאם לאלו. דוגמה יפה לכך שמעתי מבתי, נגנית ויולה: מכיוון שהצליל סול גבוה מפה בטון אחר, ומכיוון שדיאז מורה על עלייה בחצי טון, ובמול על ירידה בחצי טון – נראה שפה דיאז וסול במול צריכים להיות זהים לחלוטין. כשמנגנים בפסנתר, שהקלידים שלו נבדלים זה מזה, אכן נוגעים באותו קליד כדי להפיק את שני הצלילים. אולם בכלי הקשת, שבהם גובה הצליל נקבע לפי מיקום הלחיצה על מיתר רציף, אין הדבר כך: המיקום של האצבע בשני המקרים יהיה שונה במקצת, והדבר יצור ביניהם הבדל גובה דק, המבטא את התנועה ההפוכה כלפי מעלה (דיאז) וכלפי מטה (במול).

שמיעה אבסולוטית אם כן אינה זקוקה לגיוון ולהיכרות עם השדה כולו כדי להכיר את הפרטים. ואילו "סולם הקולות העצום" הוא בדיוק זה: צליל אחד שמשמעותו בנויה בתוך הגיוון והמרחב של ההוויה. ה"א" שהרברט מתאר מספר על עושרו של הגוף כעולם, על הגוף שהוא מטאפורה של העולם והעולם שהוא מטאפורה לגוף. אבל לא רק מטאפורה.

גופו של מרסייס מספר היסטוריה שהיא רחבה ממנו, ארוכה ועמוקה ממנו. היסטוריה של העולם שהגוף הוא חלק ממנו ונושא אותו בתוכו. העושר של הגוף הוא קולות המהדהדים זה את זה לא כמיקרוקוסמוס ומקרוקוסמוס, לא כייצוג או כהשתקפות, אלא בלקיחת חלק. יוג'ין ג'נדלין מנסח זאת כך: "הגוף הוא התגבשות או התקרשות – ולא ייצוג – של הסביבה שלו ואיתה." ומרלו פונטי כתב

נועה רוז מלמד, "איקונות ותרפים", פרט

ידי אשורבניפל, מלכה האחרון של האימפריה הניאו-אשורית. היו אלו ימיה האחרונים של האימפריה שהתקיימה 1400 שנה. אני תוהה אם אשורבניפל, שהיה אחד היחידים בתקופתו שידע קרוא וכתוב, חש כי ימיה של נינווה ספורים – ורצה לכנס את הידע במקום אחד ליתר ביטחון, יהיה מה שיהיה. הוא צדק. וגם טעה. האימפריה נפלה זמן קצר לאחר מכן והספרייה נשרפה. רוב הכתבים אבדו, אבל חלקם, אלו שהיו עשויים מלוחות טין וחומר, נאפו ונשמרו לדורות הבאים. שלוש מאות שנים מאוחר יותר, כשאלכסנדר הגדול כבש את נינווה, הוא התרשם עמוקות מהריסות הספרייה העתיקה והחליט להקים ספרייה גדולה ויוקרית יותר, בעיר חדשה שתישא את שמו: אלכסנדריה. שליחים נשלחו לרחבי האימפריה לרכוש ולבזוז כתבי יד מכל סוג. מומחים הובאו אל העיר וקיבלו משכורת נאה כדי להעתיק את כתבי היד, לתרגמם ליוונית ולחקור אותם. גם כשהוקמה מאה שנה מאוחר יותר ספריית פרגמון בצפון תורכיה, שהיתה קרובה יותר ליוון, המשיך מאבק היוקרה בין השתיים להדהדר ברחבי הים התיכון.

אני מזהה את הלהיטות הזו. בכל פעם שהעליתי לפייסבוק צילומים ותיאורים של ספרים נחשקים במיוחד, הוצפתי בתגובות מתחננות. אנשים הגיעו מטבעון, מנהריה ומבאר שבע כדי לקבל לידם ספר שחיפשו זמן רב. בעיקר היה ביקוש לספרי שירה ישנים, ספרי אמנות, ספרים בנושא הריון ולידה וכל מה שאנתרופוסופי. גם אני הייתי להוטת כשרכשתי אותם. את חלקם איתרתי במקומות נידחים והם עלו ממון רב. הם העידו על המומחיויות השונות שצברתי בחיי: מורה לאמנות, מדריכה להכנה ללידה, תרפיסטית אנתרופוסופית, עורכת ספרים ומשוררת.

אני מזדהה עם מקימי הספריות הגדולות. אני מבינה אותם. הם מייצגים חלקים מהמוח שלי – ואת תאוות הלמידה ורכישת הידע שלי, גם בתחומים שהעניין שלי בהם פג זה מכבר. ספרייה ביתית גדולה היא תמונת מראה של מוח מפותח ותרבותי. או לפחות ייצוג שלו. או לפחות ייצוג של הייצוג. או לפחות מה שנשאר ממה שהיה פעם תרבותי, סקרן, חוקר ומרחיב את הדעת.

בתהליך הפרידה שלי מהספרים פתחתי כל אחד מהם ודפדפתי בו. סרקתי חלקים שנראו לי מהותיים. העברתי את הידע לענן בגוגל דרייב שלי. הוא לא תופס מקום ואבק, לא כבד ואני מקווה שהוא לא ניתן

נועה רו מלמד, "איקונות ותרפים", פרט

להשמדה. גיליתי שאני מזדהה עם מקימי הספריות וגם עם מי ששרף אותן, גם אם אני עדיין לא מבינה לגמרי מדוע. זה אולי נראה מטורף לשרוף ספריות או למסור ספרים, אבל יש לי השערה שלפעמים צריך לצאת מהדעת כדי לדעת.

בדמיוני אני משוטטת בספרייה הגדולה של אלכסנדריה, ביחד איתי נמצאים מלומדים רבים ואנחנו יושבים במקדש המוזות וחוקרים את כתבי היד העתיקים. אולי אני יוצאת למסע לפרגמון למצוא כתבי יד שעוד לא קראתי. כשאני משרטטת את המשולש הקדוש הזה: נינווה, פרגמון ואלכסנדריה – אני מגלה שאין דרך להגיע ממקום למקום בלי לעבור דרך ירושלים.

בשלוש השנים שקדמו למעבר למשאת הבית גרתי מול הספרייה הלאומית בגבעת רם. צפיתי בספרייה החדשה שהולכת ונבנית מול הכנסת ומוזיאון ישראל. אמנות, פוליטיקה, ידע ומדע מצטופפים על גבעה אחת, בסלון הירושלמי, כמעין סמל סטטוס וכוח. קו ישיר עובר בין הכנסת לבניין החדש למדעי המוח שהוקם בקמפוס גבעת רם. קו עיצובי דמוי מקדש יווני קושר בין שני הבניינים. בתווך תעמוד הספרייה הלאומית החדשה, מקדש דמוי כנף שמבקש להתנתק מכוח המשיכה. היכן באמת צבור הידע האנושי? במוח ובבניין שבו חוקרים אותו? בכנסת, היכן שמחוקקים חוקים ומחליטים החלטות? או בספרייה, היכן שצוברים וחוקקים בכתב את מה שנחקר ומה שהוחלט?

בסדרה "משחקי הכס", מגיע סם לספרייה הגדולה של וסטרוז רק כדי לגלות שרוב המלומדים לא באמת להוטים לחקור ואפילו לא מתעניינים בידע. הם נהנים מהסטטוס והמעמד שהוא מקנה, ונוקטים גישה שמרנית. סם בורח עם כמה ספרים עתיקים שקהל הצופים בסדרה מקווה שיכילו את הידע הנדרש להתגבר על האיום המגולם בהלכים הלכנים, המייצגים של האויב הגדול ביותר – המוות, ואחותו המחלה. המלומדים